

POSTANOWIENIE

Dnia 31 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

w sprawie z wniosku B. R.

z udziałem L. G., R. K., A. L., L. K., T. P., A. K., H. D., A. P., T. B., P. K., J. K., S. M., A. M., W. M., W. D., J. K., M. L., J. C., W. P., B. L., A. S.,

A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W., P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. i Gminy Zielonki

o ustanowienie drogi koniecznej,

na posiedzeniu niejawnym 31 marca 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,

na skutek skargi kasacyjnej uczestników A. spółki z ograniczoną

odpowiedzialnością w W. i P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie

z 18 czerwca 2022 r., sygn. akt II Ca 1163/20,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2) zasądza od uczestników A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. i P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. na rzecz uczestnika Gminy Zielonki kwoty po 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z 18 czerwca 2021 r. (sygn. akt II Ca 1163/20) uczestnicy postępowania: P. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. i A. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. oparli wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przesłankach określonych przez art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. „wobec oczywistej zasadności ich skargi” oraz potrzeby wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a dotyczących: „1) art. 145 § 1 k.c. z uwagi na rozbieżności w orzecznictwie sądów w zakresie zasad ustalania wynagrodzenia za ustanowienie służebności; 2) art. 145 § 2 k.c. w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. w kontekście spraw o ustanowienie służebności drogi koniecznej, a w konsekwencji rozstrzygnięcie, czy w tego typu sprawach sądy powszechne winny brać pod uwagę zgodnie aktualny stan rzeczy czy też tak jak to miało miejsce w niniejszej sprawie abstrakcyjne twierdzenia wnioskodawczyni dotyczące przyszłego zagospodarowania nieruchomości władnącej; 3) art. 145 § 3 k.c. w zakresie możliwości ustanowienia służebności na działce siedliskowej, podczas gdy nieruchomość władnąca ma przeznaczenie rolne, a inne możliwe warianty szlaków służebnych prowadzą po nieruchomościach o takim samym przeznaczeniu”.

Skarżący odnośnie do wykazania rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych co do art. 145 § 1 k.c. zaprezentowali zwięźle jej stan faktyczny oraz innej – zdaniem skarżących – tożsamej sprawy, jaka toczyła się również przed Sądem Rejonowym dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie jako sądem pierwszej instancji o ustanowienie służebności drogi koniecznej, w której zostało zasądzone znaczenie wyższe wynagrodzenie za ustanowienie tej służebności. W sprawie, w

której wniesiono skargę kasacyjną, na wysokość wynagrodzenia miał wpływ zastosowany przez biegłego sądowego współczynnik, uwzględniający współkorzystanie z części nieruchomości, na której wykonywana jest służebność. W konsekwencji należy uznać – zdaniem skarżących – „iż treść art. 145 § 1 k.c. pozostawiający uznaniu sądu ustalenie wynagrodzenia, wymaga wykładni Sądu Najwyższego, która pozwoli wyeliminować tak skrajnie odmienne sposoby wyceny prowadzące do radykalnie odmiennych wyników. Skoro ustanowienie służebności koniecznej powinno być wynikiem bilansu korzyści i strat wynikających z przeprowadzenia drogi, należałoby uwzględnić poza interesem stron i interesem społeczno-gospodarczym także i to, by ustalone wynagrodzenie uwzględniało wzrost wartości nieruchomości władnącej oraz straty zarówno majątkowe jak i niemajątkowe po stronie właścicieli nieruchomości służebnych”. W odniesieniu do możliwości wytyczania szlaku drogi koniecznej przez działki zabudowane domem mieszkalnym powołali się na wskazane w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania orzeczenia sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego, z których – ich zdaniem – wynika brak jednolitości poglądów co do możliwości ustanowienia służebności drogowej przez działkę siedliskową. Natomiast w odniesieniu do kwestii prawnej ujętej w punkcie drugim uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podniesiono, że właścicielka nieruchomości władnącej deklarowała zmianę w przyszłości jej zagospodarowania planując zabudowę. Kwestia ta od momentu złożenia wniosku nie była badana, a wnioskodawczyni nie wskazała podczas całego postępowania by podjęła jakiegokolwiek działania zmierzające do realizacji rzekomych zamierzeń. Tymczasem według orzeczeń sądów, w tym postanowienia Sądu Najwyższego z 30 maja 2017 r., IV CSK 68/07, sąd ma obowiązek odnieść się do aktualnego, zmieniającego się przecież w czasie, stanu nieruchomości.

Odnosnie do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. należy zauważyć, że obejmuje ona dwie sytuacje: 1) wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i 2) wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Przez rozbieżności w orzecznictwie sądów, uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, należy rozumieć istnienie różnicowanych albo sprzecznych rozstrzygnięć w sprawach o takich samych lub

bardzo podobnych stanach faktycznych, w których mają zastosowanie te same przepisy prawne, wyłożone lub zastosowane w sposób prowadzący do wydania odmiennych orzeczeń albo innych decyzji procesowych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016, nr 2, poz. 29). Powołanie się na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie wymaga wskazania, w czym wyraża się ta rozbieżność oraz powołania orzeczeń, w których przyjęto różną (rozbieżną) wykładnię konkretnego przepisu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 września 2006 r., IV CSK 268/06, nie publ.). Skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, nie publ., z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, nie publ. i z 11 czerwca 2019 r., V CSK 613/18, nie publ.). Wykonując ten obowiązek, skarżący powinien przedstawić także czy w odniesieniu do przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów były już wypowiedzi Sądu Najwyższego oraz czy usunęły one wskazane przez skarżącego wątpliwości co do wykładni tych przepisów, czy też również zawierają niejednolite stanowiska.

Mając na względzie wskazane wymogi stawiane w orzecznictwie Sądu Najwyższego wykazaniu przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. należy stwierdzić, że skarżący nie sprostali tym wymaganiom, a wywód prawny w tym zakresie w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi w przeważającej mierze wyciąg z ustaleń stanu faktycznego sprawy, oceny faktów i dowodów wraz ze wskazaniem kilku rozstrzygnięć sądów, w tym Sądu Najwyższego. W szczególności w odniesieniu do kwestii ujętej w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej w punkcie pierwszym skarżący nie wykazali, że wykładnia przepisów prawa zastosowanych w sprawie budzi poważne wątpliwości albo rozbieżności w orzecznictwie sądów, lecz jedynie to, że w sprawie, w której wniesiono skargę kasacyjną, zapadło inne orzeczenie dotyczące wysokości wynagrodzenia za ustanowienie służebności niż w sprawie o zbliżonym

stanie faktycznym z uwagi na treść opinii biegłego, na której oparł swoje rozstrzygnięcie Sąd drugiej instancji. Tymczasem w postępowaniu kasacyjnym ocena dowodów nie może być przedmiotem zarzutów, co wynika wprost z art. 398³ § 3 k.p.c. Nie może też uiść uwagi, że sposób ustalania wysokości wynagrodzenia za ustanowienie służebności drogi koniecznej był przedmiotem wielu jednolitych wypowiedzi Sądu Najwyższego (zob. np. postanowienie z 7 października 2020 r., V CSK 551/18, nie publ., uchwała z 8 września 1988 r., III CZP 76/88, OSNCP 1989, nr 11, poz. 182, postanowienia z 19 listopada 2010 r., III CSK 32/10, IC 2011, nr 11, str. 36, z 12 października 2000 r., IV CKN 172/00, nie publ. i z 8 maja 2000 r., V CLN 43/00, OSNC 2000, nr 11, poz. 206). W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie odniesiono się do tych orzeczeń w szczególności przez próbę wykazania, że pomimo wydania tych orzeczeń wykładnia art. 145 § 1 k.c. nadal budzi poważne wątpliwości.

Z powołanych w skardze kasacyjnej orzeczeń Sądu Najwyższego odnoszących się do problematyki możliwości przeprowadzenia drogi koniecznej przez działkę siedliskową (punkt trzeci wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania) jednoznacznie wynika, że ocena czy jest to dopuszczalne – dokonywana na podstawie kryteriów zawartych w art. 145 § 2 i 3 k.c. – jest zawsze uzależniona od oceny konkretnych okoliczności faktycznych sprawy. W tej sytuacji rolą Sądu Najwyższego przy rozpoznawaniu wniesionej skargi kasacyjnej nie tyle byłoby dokonanie wykładni przepisów prawa wskazanych przez skarżących, co kontrola prawidłowości zastosowania tych przepisów przez Sąd drugiej instancji, co może uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej tylko na przesłance wymienionej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Nie budzi wątpliwości, że rozpoczęcie – zgodnej z przeznaczeniem nieruchomości – inwestycji planowanej na nieruchomości niemającej odpowiedniego dostępu do drogi publicznej lub do należących do tej nieruchomości budynków gospodarskich nie stanowi przesłanki, od której w art. 145 § 1 k.c. uzależniono ustanowienie służebności drogowej. Z dużym prawdopodobieństwem stwierdzić można, że wielokrotnie ustanowienie tej służebności będzie niezbędne do tego, aby taką inwestycję na tej nieruchomości rozpocząć. Z tych przyczyn, wobec niewykazania też przez skarżących, że w tym zakresie zastosowane w

sprawie przepisy budzą poważne wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie sądów, Sąd Najwyższy uznał, że w uzasadnieniu wniosku nie wykazano istnienia przesłanki, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., w sytuacji ujętej w punkcie drugim wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. W tym zakresie skarżący w istocie opierają się jedynie na własnym przypuszczeniu, że wnioskodawczyni mogła zmienić ujawnione na początku postępowania sądowego zamiary co do sposobu zagospodarowania swojej nieruchomości.

Brak jest także podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z powołaniem się na art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Wyróżniona w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zachodzi wówczas, gdy zasadność zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19, nie publ.). Tych wymogów nie spełnili skarżący, którzy enigmatycznie stwierdzili, że „wobec oczywistej zasadności ich skargi”, zachodzi potrzeba wykładni przepisów wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (...), przy czym nie zaprezentowali jakiegokolwiek osobnego wyводу prawnego, który miałby dowieść, że ich skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko więc ubocznie dodać należy, iż pozostaje w logicznej sprzeczności twierdzenie skarżących, że te same przesłanki uzasadniają przyjęcie, że skarga jest oczywiście uzasadniona oraz że zachodzi potrzeba dokonania wykładni przepisów prawa, gdyż budzą one poważne wątpliwości albo rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Wskazać należy, że nie zachodzi również nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego - na stosowany wniosek zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną - orzeczono na podstawie 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 98 § 3 i 4, 99, 391 § 1, 398²¹ i 13 § 2 k.p.c. oraz przepisów § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 5 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 265).

[SOP]

[as]